Eduskunta
Talousvaliokunta

Talousvaliokunnan puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen esitti valiokunnan kuulemisessa (HE 172/2022 vp) 9.11.2022 kysymyksen hallituksen esityksen mukaisten liikevaihtorajojen soveltumisesta SOTE-alan yrityskauppoihin sekä pyysi KKV:n arviota siitä, minkälaisten rajojen tulisi olla, jotta SOTE-markkinoiden keskittyminen olisi valvonnan piirissä. KKV toteaa vastauksenaan seuraavan.

Nykyisten ja hallituksen esityksen (HE 172/2022) mukaisten ehdotettujen liikevaihtorajojen soveltuminen SOTE-alan yrityskauppoihin

Yksityinen terveysmarkkina on esimerkki toimialasta, joka on voinut keskittyä vapaasti pääosin vailla yrityskauppavalvonnan kontrollia. Kolmen suuren yrityksen osuus koko yksityisistä terveysmarkkinoista on kasvanut vuosina 2014-2019 alle 30 prosentista yli 70 prosenttiin. Työterveyspalveluissa kolmen suuren toimijan työterveyden piiriin kuuluu 90 % kaikista yksityisen työterveyshuollon asiakkaista, vakuutusyhtiöpalveluissa kolmen suuren toimijan osuus on 95 %, yksityisissä lääkäri- ja sairaalapalveluissa noin 70 % ja terveydenhuollon ulkoistuksissa ja ostopalveluissa noin 80 %.

KKV on arvioinut nykyisten ja ehdotettujen uusien liikevaihtorajojen soveltuvuutta SOTE-alan yrityskauppoihin osana vaikutusarviointiaan. KKV:n julkisista lähteistä keräämään aineistoon vuosilta 2008-2021 sisältyy noin 170 kolmen suurimman terveysalan yrityksen toteuttamaa yrityskauppaa yksityisissä terveyspalveluissa. Näistä ainoastaan kuusi täytti nykyiset liikevaihtorajat ja tuli ilmoitettavaksi. Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen mukaisilla liikevaihtorajoilla ilmoituskynnyksen ylittävien kauppojen lukumäärä olisi ollut noin kaksikertainen.

Yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajat ovat kaksiportaisia. Osapuolten tulee täyttää sekä yhteenlasketulle liikevaihdolle asetettu korkeampi kynnysarvo sekä vähintään kahden yrityskaupan osapuolen molempien Suomesta kertyneen liikevaihdon on ylitettävä alempi kynnysarvo. SOTE-markkinalla yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuus riippuu ensisijaisesti siitä, täyttääkö kaupan kohteen liikevaihto vähintään kahdelle yrityskaupan osapuolelle asetetun kynnysarvon (nykyisellään 20 miljoonaa, ehdotettu uusi raja 10 miljoonaa euroa. Tämä johtuu siitä, että lähes kaikki yritysostoja tekevät suuret SOTE-alan toimijat täyttävät jo nykyisellään 350 miljoonan euron liikevaihtorajan eikä rajan laskeminen hallituksen esityksen mukaisesti 100 miljoonaan vaikuta niiden toteuttamien yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuuteen.

Tilastokeskuksen tietojen perusteella kaikista SOTE-alalla toimivista yrityksistä ainoastaan noin 20-30 yrityksen (mukaan lukien alan suuret toimijat) liikevaihto ylittää nykyisen liikevaihtorajan (20 miljoonaa euroa). Ehdotetun uuden liikevaihtorajan (10 miljoona) ylittäviä yrityksiä on sote-alalla noin 50-60 eli liikevaihtorajojen laskeminen hallituksen esityksen mukaisesti kaksinkertaistaisi valvonnan piiriin kuuluvien SOTE-alan toimijoiden määrään. Tämä olisi merkittävä parannus nykytilaan verrattuna.

SOTE-markkinat koostuu lukuisista eri tuotemarkkinoista, kuten lääkäri- ja sairaalapalveluista, ikääntyneiden, mielenterveyskuntoutujien ja vammaisten hoiva- ja sosiaalipalveluista, fysio-, psyko-, toiminta- ja puheterapiasta ja lastensuojelupalveluista. Palvelut kulutetaan tyypillisesti lähellä asiakkaan kotipaikkaa, jonka vuoksi tuotemarkkinat jakautuvat edelleen lukuisiin paikallisiin markkinoihin. Tästä syystä eri markkinoilla toimivien yksittäisten yritysten liikevaihdot jäävät verrattain alhaisiksi. Ehdotettujen uusien liikevaihtorajojen alle jää siten edelleen suuri määrä alueellisesti merkittäviä toimijoita.

Jotta suurempi joukko erityisesti paikallisilla SOTE-markkinoilla toimivia yrityksiä kuuluisi valvonnan piiriin, vähintään kahden yrityskaupan osapuolen liikevaihdolle asetettu raja tulisi asettaa selvästi 10 miljoonaa euroa alhaisemmaksi. Koska samat liikevaihtorajat soveltuvat kaikkiin yrityskauppoihin toimialasta riippumatta, alhaisempi liikevaihtoraja johtaisi yrityskauppailmoitusten määrän erittäin huomattavaan

kasvuun ja lisäisi merkittävästi sekä yrityksille että viranomaiselle valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Mikäli raja esimerkiksi puolitettaisiin viiteen miljoonaan euroon, kaikkien ilmoitettavien yrityskauppojen lukumäärä lähes kaksinkertaistuisi hallituksen esityksen mukaisiin rajoihin verrattuna. Kuluttajahyödyt eivät kuitenkaan lisääntyisi samassa suhteessa, sillä valvonnan piiriin tulisi aiempaa pienempiä yrityskauppoja.

Hallituksen esityksen mukaiset liikevaihtorajat ovat merkittävä parannus nykytilaan nähden. Ne saattavat valvonnan piiriin suuren määrän uusia toimialoja ja paikallisia markkinoita eri toimialoilla ja tuovat Suomen yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajat lähemmäs muita Pohjoismaita ja samankokoisia EU-maita. Liikevaihtorajojen vaikutusten arviointia tulee kuitenkin jatkaa uudistuksen toteutumisen jälkeen. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota muun ohella siihen, jääkö ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle kansantalouden kannalta haitallisia yrityskauppoja ja riittävätkö uudet liikevaihtorajat haitallisen keskittymisen ehkäisyyn eri toimialoilla, mukaan lukien SOTE-palveluissa.

Kunnioittavasti,

Sanna Syrjälä

Sanna Syrjälä | johtaja, yrityskauppavalvonta
029 505 3385 | sanna.syrjala@kkv.fi
LinkedIn

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV)
Vaihde: 029 505 3000 | Lintulahdenkuja 2, PL 5, 00531 Helsinki
Seuraa: Twitter @kkv_uutiset | kkv.fi/ajankohtaista